

Tukes-anvisning 10/2015

Handling över säkerhetsprinciperna

Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes)

Innehållsområde Föreskrifter om handlingen över säkerhetsprinciperna
Bestämmelser med stöd av vilka anvisningen utfärdas Lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005), Statsrådets förordning om övervakning av hanteringen och upplagringen av farliga kemikalier (685/2015)
Målgrupper Verksamhetsutövare som bedriver hantering och lagring av farliga kemikalier
Giltighet tills vidare
Ersätter anvisning (datum, nr) K4–2014, 1.10.2014

HANDLING ÖVER SÄKERHETSPRINCIPERNA

1 Inledning

Enligt förordningen om övervakning av hanteringen och upplagringen av farliga kemikalier (685/2015) ska verksamhetsutövaren redogöra för sina säkerhetsprinciper för förebyggande av olyckor och samla dessa till en handling över säkerhetsprinciperna, om de mängder av farliga kemikalier i produktionsanläggningen som bestäms i förordningen överskrids.

I handlingen ska verksamhetsutövaren redogöra för sina säkerhetsprinciper för förebyggande av storolyckor och andra olyckor. Handlingen ska upprättas i enlighet med kraven i förordningen och med hänsyn till den risk för storolyckor och andra olyckor som föreligger i anläggningen.

Handlingen över säkerhetsprinciper omfattas av bestämmelserna i Europeiska unionens direktiv om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (2012/18/EU, Seveso III-direktivet). Skyldigheten gäller även explosiva varor.

2 Anvisningens bindande karaktär och giltighet

I denna anvisning presenteras föreskrifterna om handlingen över säkerhetsprinciperna. Dessutom utfärdar Tukes anvisningar som klargör de krav på handlingen som föreskrivs i förordningen (685/2015). Dessa anvisningar är inte bindande. Anvisningen innehåller också förklaringar om förordnandet av driftsövervakaren för kemikalier och dennes uppgifter. Anvisningarna kan också tillämpas på sådana produktionsanläggningar som inte omfattas av förpliktelsen att upprätta en särskild handling över säkerhetsprinciperna.

Anvisningen gäller tills vidare och ersätter anvisningen K4-2014 som utfärdades 1.10.2014 av Tukes.

3 Mer information

De väsentliga förändringarna i jämförelse med Tukes-anvisningen K4-2014 är att förordningen (685/2015) beaktas.

Mer information om denna anvisning lämnas av Tukes, tfn 029 5052 000.

Denna anvisning kan skrivas ut på Tukes webbplats www.tukes.fi. Lagstiftning som anknyter till anvisningen finns på adressen www.tukes.fi.

Generaldirektör

Kimmo Peltonen

Direktör

Päivi Rantakoski

BILAGA : Handling över säkerhetsprinciperna

Bilaga till Tukes anvisning 10/2015

HANDLING ÖVER SÄKERHETSPRINCIPERNA

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning	1
2 Anvisningens bindande karaktär och giltighet	2
3 Mer information	2
Bilaga till Tukes anvisning 10/2015	3
HANDLING ÖVER SÄKERHETSPRINCIPERNA.....	3
1 FÖRPLIKTELSE ATT UPPRÄTTA HANDLINGEN.....	4
2 INFORMERING AV ALLMÄNHETEN	4
3 HANDLINGENS INNEHÅLL.....	5
3.1 Allmänt	5
3.2 Organisation	5
3.3 Säkerhetsprinciper	7

1 FÖRPLIKTELSE ATT UPPRÄTTA HANDLINGEN

En verksamhetsutövare som bedriver omfattande industriell hantering och upplagring ska upprätta en handling över säkerhetsprinciperna, om den i 6 § förordningen om övervakning av hanteringen och upplagringen av farliga kemikalier (685/2015) fastställda summan av de relationstal som beräknats på grund av de mängder av kemikalier som finns i anläggningen överskrids. I handlingen redogörs för säkerhetsprinciperna för förebyggande av storolyckor och andra olyckor.

Förpliktelsen gäller en del av omfattande produktionsanläggningar. De anläggningar som ska upprätta en säkerhetsrapport ger en redogörelse om sina säkerhetsprinciper som en del av rapporten.

Om säkerhetsprinciperna och handlingens innehåll stadgas i förordningens 13 § och bilaga III.

Vid grundläggning av en ny anläggning eller i fråga om ändringar i en befintlig anläggning som kräver Tukes tillstånd, ska handlingen över säkerhetsprinciperna, ett sammandrag av den eller någon annan redogörelse om säkerhetsprinciperna för förebyggande av olyckor bifogas ansökan.

Handlingen över säkerhetsprinciper ska granskas i anslutning till sådana förändringar som har betydande inverkan med tanke på de faror som förknippas med stora olyckor. Handlingen över säkerhetsprinciper ska dock kontrolleras och uppdateras minst vart femte år.

2 INFORMERING AV ALLMÄNHETEN

Enligt 31 § i lagen om kemikaliesäkerhet (ändring 358/2015) ska verksamhetsutövaren vid en produktionsanläggning som är skyldig att upprätta en handling över säkerhetsprinciperna informera om de säkerhetsåtgärder som gäller produktionsanläggningen och om handlingsdirektiv vid fall av storolycka. Informationen ska hållas aktuell och sammanställas i ett dokument samt ständigt hållas tillgänglig för allmänheten också i elektronisk form.

Bestämmelser om meddelandets innehåll ges i bilaga VI till förordningen 685/2015, punkterna 1–8.

3 HANDLINGENS INNEHÅLL

3.1 Allmänt

I handlingen över säkerhetsprinciperna ska presenteras uppgifter om produktionsanläggningens säkerhetsprinciper som är nödvändiga med tanke på förebyggande av storolyckor och andra olyckor.

Handlingen och de anvisningar som utfärdats med stöd av den ska vara tillräckliga med tanke på den risk för olyckor som föreligger i produktionsanläggningen.

3.2 Organisation

Av handlingen över säkerhetsprinciperna ska framgå namnen och ansvarsområdena för den person som är ansvarig för säkerhetsprinciperna och för iakttagandet av dem samt namnen och ansvarsområdena för driftsövervakaren och andra personer som biträder ansvarspersonerna.

En person som svarar för säkerhetsprinciperna, driftsövervakaren och andra personer som biträder ansvarspersonerna ska utses och deras ansvarsområden ska fastställas skriftligt. Ansvarsområdena ska vara allmänt kända i anläggningen. Verksamhetsutövaren – den högsta ledningen – är skyldig att säkerställa att personerna har möjlighet att fullfölja sina uppgifter.

Den ovan nämnda informationen kan presenteras med ett organisationsschema, befattningsbeskrivningar och andra motsvarande dokument. Det finns anledning att presentera de olika ansvarspersonernas uppgifts- och ansvarsområden med tillräcklig precision och tydlighet för att undvika oklarheter i avgränsningen av uppgifterna och ansvarsområdena.

Driftsövervakare

I samtliga produktionsanläggningar som bedriver omfattande industriell hantering och upplagring ska finnas en person som känner till de stadganden och bestämmelser som gäller kemikalier (driftsövervakare). En produktionsanläggning kan ha flera driftsövervakare.

Verksamhetsutövaren bör försäkra att driftsövervakarna har tillräckliga förutsättningar att fullfölja sina uppgifter, t.ex. möjligheter att ingripa om de upptäcker säkerhetsproblem. Driftsövervakarna bör också ha möjlighet att upprätthålla tillräckliga kunskaper i området. Verksamhetsutövaren ska ha en uppdaterad förteckning över driftsövervakare. Förteckningen visas upp i anslutning till Tukes inspektioner.

Innan en driftsövervakare utses ska han eller hon avlägga ett behörighetsprov vid Tukes. De övriga kraven ska definieras av verksamhetsutövaren.

Person som svarar för säkerhetsprinciperna

I produktionsanläggningen ska finnas en person som svarar för att verksamheten i produktionsanläggningen stämmer överens med de uppgjorda säkerhetsprinciperna på ett sådant sätt att säkerhetsverksamheten i anläggningen är systematisk och målinriktad och att de åtgärder som gäller förebyggande av olyckor baseras på identifiering av de risker som verksamheten medför.

För en person som svarar för säkerhetsprinciperna gäller inga formella kompetenskrav.

Om ansvarspersonernas uppgifter

Den person som svarar för säkerhetsprinciperna och driftsövervakaren sörjer för att de stadganden, bestämmelser och tillståndsvillkor som gäller kemikalier iaktas vid produktionsanläggningen. Namnen och ansvarsområdena för ansvarspersonen och driftsövervakare anges i handlingen.

Typiska uppgifter för den som ansvarar för säkerhetsprinciperna är att

- ansvara för utvecklingen, genomförandet och upprätthållandet av säkerhetsprinciperna
- följa upp uppnåendet av de mål som ställts upp för säkerheten.

Samma person kan utses både till ansvarig för säkerhetsprinciperna och till driftsövervakare.

Utbildning och introduktion

I handlingen över säkerhetsprinciperna ska presenteras de metoder som används för att säkra en trygg verksamhet för både anläggningens egen personal och för de personer som är permanent eller tillfälligt verksamma på anläggningens område. De som arbetar i produktionsanläggningen ska vara tillräckligt insatta i eventuella farliga situationer i anläggningen och i riktiga åtgärder vid olyckor.

3.3 Säkerhetsprinciper

Säkerhetsprinciperna för förebyggande av storolyckor bör upprättas skriftligen och de bör innefatta de allmänna mål och verksamhetssätt som verksamhetsutövaren har fastställt för att begränsa riskerna för storolyckor.

Av handlingen över säkerhetsprinciper ska framgå de säkerhetsprinciper som iakttas i produktionsanläggningen i fråga. Säkerhetsprinciperna ska innefatta de allmänna målen för säkerhetsverksamheten samt handlingsprinciperna för att uppnå dessa mål.

a) Mål

I handlingen över säkerhetsprinciperna ska presenteras de allmänna målen för förbättringen av säkerheten enligt vilka ledningen förbinder sig att utveckla produktionsanläggningens verksamhet. Målen preciseras som enskilda mål för vilka en tidsfrist ställs upp.

b) Identifiering och bedömning av riskerna för storolyckor

Beslut om och införande av lämpliga metoder så att riskerna för storolyckor vid normal eller onormal drift systematiskt kan identifieras samt bedömning av sannolikheten för och svårighetsgraden av sådana olyckshändelser

I handlingen över säkerhetsprinciperna beskrivs de metoder som verksamhetsutövaren använder för att systematiskt identifiera eventuella risker för storolyckor i samband med verksamheten och för att bedöma deras sannolikhet och allvarlighet.

Identifieringen och bedömningen av riskerna ska utöver planeringsskedet även omfatta de risker som orsakas av den verksamma anläggningens teknik, mänskligt beteende och organisationens verksamhet, inklusive underleverantörerna.

c) Styrning av funktionerna

Beslut om och införande av metoder för samt instruktioner om hur arbetet kan bedrivas under säkra förhållanden, inbegripet underhåll av verksamheten, processer och utrustning samt tillfälliga driftavbrott.

Med styrning av funktioner avses förfaranden som gäller trygg drift och underhåll av produktionsanläggningen.

I handlingen över säkerhetsprinciperna beskrivs produktionsanläggningens

- instruktioner,
- förhandsservice- och underhållssystem, där även anläggningens åldrande ska beaktas
- förfaranden som gäller arbetstillstånd
- inskolning och anlåtande av underleverantörer samt samarbete med dem
- passerkontroll.

Instruktionerna ska omfatta

- anläggningens normala funktioner (process, lastning och lossning av kemikalier),
- säkra arbetsmetoder och användning av skyddsutrustning
- situationer som avviker från det normala (larm, nödstopp).

d) Hantering av ändringar

Beslut om och införande av metoder för planering av de ändringar som ska genomföras på befintliga installationer eller upplagsplatser eller för utformning av nya installationer, processer och upplagsplatser

I handlingen över säkerhetsprinciperna beskrivs de metoder som iakttas när det görs ändringar i anläggningen. I förfarandena beaktas förutom permanenta förändringar även tillfälliga och brådskande förändringar.

I beskrivningen av förfaranden presenteras

- vad som avses med förändringar i produktionsanläggningen och vilken typ och storlek av förändringar metoderna täcker (förändringar i utrustningen, processen, förfaranden, programvarorna, personalen),
- vem som är ansvarig för godkännandet av ändringar,
- vem som genomför ändringarna (planering, byggande, besiktningar),
- grunder (lagstiftning, standarder, anvisningar, tekniska specifikationer) som iakttas vid planering och placering av anordningar, rörsystem, byggnader och säkerhetsarrangemang,
- bedömning av risker i samband med ändringar och hur resultaten av dessa tas i beaktande,
- dokumentering av ändringar,
- andra instruktioner som har samband med förändringarna, t.ex. anvisning om vilka förändringar som kräver ett tillstånd av eller en anmälan till myndighet,
- hur information och utbildning om förändringarna ordnas.

e) Planering inför nödsituationer (olyckor)

Beslut om och införande av metoder som syftar till att identifiera förutsägbara nödsituationer genom systematisk analys samt till att utforma, pröva och revidera räddningsplanerna så att sådana nödsituationer ska kunna hanteras.

Verksamhetsutövaren ska göra upp en intern räddningsplan (lagen 390/2005, 28 §; förordningen 685/2015, 17 §).

I handlingen över säkerhetsprinciperna beskrivs på vilket sätt

- den interna räddningsplanen hålls aktuell
- personalen hörs när den interna räddningsplanen görs upp
- upprätthållandet och övandet av kunskaperna i räddningsåtgärder har ordnats.

f) Uppföljning av säkerhetsläget:

Beslut om och införande av metoder som gör det möjligt att hela tiden utvärdera efterlevnaden av de mål som verksamhetsutövaren ställt upp inom ramen för

åtgärdsprogrammet för förebyggande av storolyckor och av säkerhetssystemet samt införande av rutiner för undersökning och rättelse vid bristande efterlevnad.

Dessa bör inbegripa rutiner för anmälan av storolyckor eller olyckstillbud, särskilt då det brustit i skyddsåtgärderna, undersökning av olyckshändelser och olyckstillbud samt uppföljning med hjälp av tidigare erfarenheter.

Med uppföljning av säkerhetsläget avses förfaranden och metoder med vilka verksamhetsutövaren bedömer säkerhetsnivån i produktionsanläggningen och uppfyllelsen av de mål som framställs i säkerhetsprinciperna. För att möjliggöra uppföljning och utvärdering bör de i handlingen angivna allmänna målen konkretiseras till mer kortsiktiga mål eller enstaka åtgärder som är möjliga att följa upp och utvärdera.

I handlingen över säkerhetsprinciperna redogörs för de säkerhetsmål som gäller verksamheten. Ytterligare presenteras på vilket sätt verksamhetens säkerhetsnivå och uppfyllandet av säkerhetsmålen följs upp.

För en effektiv uppföljning av säkerhetsläget krävs både förhands- och efterhandsmätare 1). Särskilt ska man utveckla indikatorer som mäter processernas funktion och tillförlitlighet utifrån riskevalueringar, modeller för uppkomsten av fel och mekanismer för riskhantering (satsningar på säkerhetskritiska punkter). Exempel på förhandsmätare är bl.a. verkställningsprocent för planerade översyner och kalibreringar, oplanerade nedkörningar, verkställande av planerade provtagningar, volymen av säkerhetsutbildning som getts, uppgifter om säkerhetsinitiativ eller personalenkäter om säkerheten (attityder, arbetsklimat, engagemang). Exempel på efterhandsmätare är bl.a. förekomsten av fel i utrustningen, felfunktioner och onödiga larm i kontroll- och säkerhetsanordningar, fel och felaktiga kalibreringar som konstaterats vid besiktningar, kvalitetsavvikelser i råvara eller produkt, felaktiga kemikaliedoseringar, antalet olyckor, utsläpps- och läckmängder eller tillbud.

Ytterligare kan säkerheten mätas med indikatorer som inte direkt inriktas på funktionen och pålitligheten av anläggningens processer. Exempel på sådana indikatorer är olyckshändelser och tillbud. Andra indikatorer är bl.a. arbetshygieniska storheter, ordning och snygghet.

g) Utvärdering

Beslut om och införande av metoder för systematisk och regelbunden utvärdering av åtgärdsprogrammet för förebyggande av storolyckor och av säkerhetssystemets effektivitet och lämplighet. En analys, dokumenterad av verksamhetens

ledning, av resultatet av de fastställda åtgärderna, av säkerhetssystemet och dess uppdatering.

Verksamhetsutövaren ska regelbundet utvärdera om säkerhetsarrangemangen är tillräckliga för att de uppställda målen ska uppnås.

Lämpliga utvärderingsmetoder är interna inspektioner samt översyner som görs av den högre ledningen. I vissa produktionsanläggningar kan det vara ändamålsenligt att ersätta dessa med andra regelbundet upprepade metoder att genomgå säkerhetsärendena. Sådana är t.ex. möten som behandlar utvecklingen av mätare som beskriver säkerheten, underhållets nivå eller resultaten av riskbedömningar och fastställs nödvändiga reparationsåtgärder och nya säkerhetsmål.